

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ, ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Кваліфікаційна робота
(бакалавра)

з теми: «ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ДЕПРЕСИВНИХ
СТАНІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ»

Виконала: студентка 4 курсу
Ps1-B21z групи
РЕКА Тетяна Іванівна
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)

Керівник:
ГОЦУЛЯК Наталія Євгенівна, кандидат
психологічних наук, доцент, доцент
кафедри загальної та практичної психології
Рецензент:
СЛАВІНА Наталія Сергіївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної
психології

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПРОЯВУ ДЕПРЕСИВНИХ СТАНІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ.....	7
1.1. Психологічний аналіз депресії та прояви депресивних станів.....	7
1.2. Соціально-психологічні детермінанти виникнення депресивних станів.....	13
1.3. Психологічні особливості військовослужбовця строкової служби.....	16
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОЯВІВ ДЕПРЕСИВНИХ СТАНІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ.....	23
2.1. Трьохетапна модель прояву депресивних станів у військовослужбовців строкової служби: обґрунтування емпіричної програми дослідження	23
2.2. Результати емпіричного дослідження та аналіз проявів депресивних станів у військовослужбовців строкової служби	30
2.3. Проблема профілактики депресивних станів у військових частинах.....	48
Висновки до розділу 2.....	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах соціально-політичної нестабільності та збройного конфлікту в Україні військовослужбовці опиняються в умовах підвищеного психоемоційного навантаження, що значно перевищує звичайний рівень стресу. Тривале перебування в екстремальних ситуаціях, постійна загроза життю, високий рівень відповідальності та обмежені можливості для емоційної розрядки призводять до появи різноманітних психологічних порушень, серед яких особливе місце займають депресивні стани.

Депресія у військових часто залишається недіагностованою через стереотипи щодо «слабкості» виявів емоцій, страх втратити авторитет або посаду, а також через недостатній рівень поінформованості самих військовослужбовців про ознаки та наслідки такого стану. Це може призвести до серйозних наслідків – як особистісних (психічне виснаження, ізоляція, суїцидальні думки), так і професійних (зниження бойового духу, порушення дисципліни, ризик для колег під час виконання завдань).

Незважаючи на зростання уваги до проблеми психологічного супроводу військових, в українській психологічній науці досі недостатньо систематизовано знання про специфіку прояву депресивних станів саме у військовому середовищі. Це визначає потребу у більш глибокому аналізі психологічних особливостей прояву депресії у військовослужбовців, розробці діагностичних критеріїв та ефективних підходів до психопрофілактики й корекції.

Сучасні реалії, пов'язані з воєнними діями, збройними конфліктами та участю військовослужбовців у бойових операціях, висувають підвищені вимоги до їхньої психічної витривалості й стійкості. Водночас численні дослідження та спостереження практичних психологів свідчать про значну поширеність депресивних станів серед військовослужбовців, що є серйозним

викликом для збереження їхнього здоров'я, боєздатності та соціальної адаптації після завершення служби.

Особливу актуальність ця проблема набуває в умовах затяжного стресу, втрат побратимів, фізичних і психічних травм, що істотно підвищують ризик розвитку не лише депресивних розладів, але й посттравматичного стресового розладу (ПТСР), суїцидальних намірів, залежностей.

Попри це, тема часто залишається малодослідженою в національній психологічній науці, особливо з точки зору вивчення специфічних проявів депресії саме у військовому середовищі, де існує потужний вплив субкультури, дисципліни, бойового духу та колективних цінностей. Важливо також враховувати, що через стигматизацію психічних проблем багато військовослужбовців не звертаються по допомогу, що ускладнює своєчасне виявлення й надання підтримки.

Отже, дослідження психологічних особливостей прояву депресивних станів у військових є надзвичайно актуальним як для розробки ефективних програм профілактики, так і для вдосконалення системи психологічного супроводу та реабілітації військовослужбовців. Таким чином, обрана тема є надзвичайно актуальною як з наукової, так і з практичної точки зору, відповідає сучасним запитам суспільства та потребам системи військової психології, а також сприяє підвищенню ефективності психологічного супроводу військовослужбовців.

Мета дослідження – виявити та проаналізувати психологічні особливості прояву депресивних станів у військовослужбовців, а також окреслити напрямки психопрофілактики та можливості психологічної допомоги у подоланні таких станів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення депресивних станів у психології.
2. Визначити специфіку професійної діяльності військовослужбовців як чинник впливу на психоемоційний стан особистості.

3. Виявити основні психологічні особливості прояву депресивних станів у військових за результатами емпіричного дослідження.

4. Проаналізувати взаємозв'язок між рівнем депресії та окремими особистісними характеристиками військовослужбовців.

5. Сформулювати практичні рекомендації щодо профілактики та подолання депресивних станів у військовому середовищі.

Об'єкт дослідження: психічні стани військовослужбовців.

Предмет дослідження: психологічні особливості прояву депресивних станів у військовослужбовців.

Гіпотеза дослідження. Передбачається, що депресивні стани у військовослужбовців мають специфічні психологічні прояви, які пов'язані з рівнем тривожності та особистісними характеристиками (зокрема – нейротизмом, емоційною стабільністю та адаптивністю).

Також припускається, що військовослужбовці з досвідом участі в бойових діях мають вищий рівень депресивних проявів порівняно з тими, хто не брав участі у бойових діях.

Методологічну основу дослідження склали теоретичні положення вивчення емоційної сфери людини як комплексу суб'єктивних переживань (Вартанян Г.А., Виготський Л.С., Будницька О.А., Петров Е.С., Занюк С. та ін.); психологічних аспектів переживання депресивних станів (Авербух Є.С., Аксьонова І.О., Вовин Р.Я, Нуллер Ю.Л., Подкорит В.С., Чайка Ю.Ю. та ін.).

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз та узагальнення наукових літературних джерел; *організаційні* (метод порівняння і метод вивчення зрізів); *емпіричні* (діагностичний метод): Шкала депресії Бека (BDI-II) – одна з найпоширеніших і надійних методик. Дає змогу визначити рівень депресії (легкий, помірний, важкий) та специфіку симптомів. Методика діагностики рівня тривожності Спілбергера–Ханіна – допоможе виявити, чи пов'язані депресивні стани з високою особистісною або ситуативною тривожністю; Опитувальник особистісної зрілості (або «Big Five») – дозволить проаналізувати, як риси особистості (нейротизм, екстраверсія,

відповідальність тощо) впливають на схильність до депресії; Методика «САН» (самопочуття, активність, настрій), як короткий скринінг емоційного стану в момент обстеження. Якісний та кількісний аналіз даних за допомогою методів математичної статистики.

Наукова новизна роботи полягає у представленні поетапної моделі переживання депресивних станів військовослужбовців строковій служби (етапи адаптації, примірення та завершення) відповідно до виділення основних станів формування воїнської свідомості солдат (стан морально-психологічних здібностей, моральної готовності та моральної стійкості).

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечувалась використанням методів, адекватних меті та завданням дослідження та репрезентативністю вибірки.

Вибірка дослідження. Кількість учасників: 30–50 військовослужбовців для базового аналізу.

Апробація результатів дослідження. Река Т.І. Результати емпіричного дослідження та аналіз проявів депресивних станів у військовослужбовців строкової служби. *Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин*: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 23 квітня 2025 р. / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2025. С. 56–59.

URI: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9172>

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати та сформульовані на їх основі висновки можуть бути використані у роботі практичного психолога військової частини, а також для розв'язання завдань методичних заходів щодо адаптації юнаків до проходження військової строкової служби.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

Проблема депресивних станів серед військовослужбовців є надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів, зокрема через високий рівень стресу, постійну напругу, соціальну ізоляцію та потенційну небезпеку, з якою стикаються військові під час служби. Психологічний стан військовослужбовців має прямий вплив на їхню ефективність, здатність до адаптації та загальний рівень бойової готовності.

Психологічні особливості депресії у військовослужбовців: Депресивні стани серед військовослужбовців мають специфічні особливості в порівнянні з цивільними. Вони можуть бути викликані не тільки зовнішніми факторами, такими як стрес або важкі умови служби, але й специфічними соціальними та емоційними факторами, які характерні для військової служби. Важливими детермінантами є: соціальна ізоляція, відсутність підтримки, фізичне та емоційне навантаження, а також загроза життю.

Фактори ризику та профілактика депресивних станів: Результати дослідження показали, що основними факторами ризику розвитку депресії серед військовослужбовців є високий рівень стресу, важкі фізичні навантаження, соціальна ізоляція та відсутність психологічної підтримки. Профілактика депресивних станів повинна включати комплекс заходів: регулярні психологічні консультації, створення системи соціальної підтримки, розробка програм психологічної адаптації та відновлення, а також забезпечення доступу до ресурсів для підтримки психічного здоров'я.

В ході дослідження було застосовано кілька методик для визначення рівня депресії у військовослужбовців, зокрема опитувальники та проєктивні методи. Це дозволило виявити, що депресивні стани у військових можуть проявлятися в різних формах – від легких симптомів до більш серйозних психічних розладів. Важливим аспектом є раннє виявлення таких симптомів для забезпечення своєчасної психологічної допомоги.

На основі аналізу військово-психологічної літератури нами було виділено три основні етапи формування воїнської свідомості, кожен з яких супроводжується певними психічними станами: стан морально-психологічних здібностей, стан моральної готовності та стан моральної стійкості.

Виходячи з мети та завдань дипломного дослідження, ми розробили поетапну програму для фіксації, аналізу та оцінки переживання депресивних станів військовослужбовцями строкової служби. Ми спиралися на те, що процес формування воїнської свідомості солдата під час служби складається з трьох ключових станів: морально-психологічних здібностей, моральної готовності та моральної стійкості. Динаміка цих станів відповідає трьом основним етапам строкової служби: етап адаптації, основний етап та завершальний етап.

Ми припускали, що кожен етап служби пов'язаний із певним станом формування воїнської свідомості, а отже, показники переживання депресивних станів на цих етапах будуть різнитися. У нашій гіпотезі ми стверджували, що рівень вираженості депресивних станів у солдат строкової служби змінюється залежно від емоційного стану, пов'язаного з кожним із трьох етапів формування воїнської свідомості, що, своєю чергою, відображається у комплексі особистісних якостей військовослужбовців.

Емпіричне дослідження проводилось у три етапи відповідно до завершення кожного з періодів строкової служби. Кожен етап розглядався як особливий щодо переживання депресивних станів: перший етап – адаптації, другий – примирення, третій – завершення. Для цього застосовувався комплекс діагностичних методик, які дозволили провести аналіз переживання депресивних станів шляхом порівняння особистісних якостей, властивостей та психічних станів солдатів.

До емпіричної програми дослідження увійшли такі діагностичні методики: скорочений варіант опитувальника MMPI (Міні-мульт), опитувальник Г. Айзенка, методика малюнкової фрустрації, опитувальник Ч.

Спілбергера, методика діагностики рівня суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассела та М. Фергюсона, а також методика вимірювання рівня тривожності Тейлора.

Проведене дослідження дозволило отримати дані для психологічного аналізу депресивних станів у військовослужбовців строкової служби. На кожному етапі застосовувався однаковий набір методик. Порівняння отриманих результатів за кожним періодом дозволило зробити висновки про особистісні відмінності солдат. Таким чином, кожному періоду строкової служби притаманні характерні особистісні риси, що впливають на переживання депресивних станів.

На основі отриманих результатів дослідження можна зробити кілька рекомендацій:

1. Розробити спеціалізовані програми психологічної підтримки для військовослужбовців, включаючи тренінги з управління стресом та зниження тривожності.
2. Підвищити рівень доступу до професійної психологічної допомоги в умовах військових частин.
3. Створити ефективні механізми для підтримки соціальних зв'язків між військовослужбовцями і їхніми родинами, що допоможе зменшити рівень самотності та покращить емоційний стан.
4. Проводити регулярні психологічні обстеження та скринінг для виявлення ранніх ознак депресивних станів і своєчасного надання допомоги.

Розуміння психологічних особливостей прояву депресивних станів серед військовослужбовців є важливим для забезпечення високої боєготовності та психологічного здоров'я військових. Психологічна підтримка та профілактика депресії повинні стати невід'ємною частиною структури військових частин. Враховуючи специфіку військової служби, необхідно забезпечити комплексний підхід до виявлення та корекції депресивних станів, що дозволить значно знизити їхній негативний вплив на військову діяльність та покращити якість життя військовослужбовців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух Є.С. Депресивний стан. Львів, 2002. 245 с.
2. Апанасенко, Г.Л., & Губа, В.В. Психологічна допомога військовослужбовцям у бойових умовах. Київ : Наукова думка. 2015. 230 с.
3. Агаєв Н.А. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: методичний посібник. Київ, 2016. 234 с.
4. Агаєв Н.А. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: методичний посібник. Київ, 2015. 170 с.
5. Айзенка особистісні опитувальники // Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словник-довідник із психодіагностики. Київ: «Наукова Думка», 2009. С. 8-1
6. Басюк О.Б. Психологічні особливості підготовки військовослужбовців до дій в екстремальних умовах. Київ : Наукова думка, 2010. 220 с.
7. Басюк О.Б. Психологічна реабілітація військовослужбовців після бойових дій. Київ : Логос, 2013. 198 с.
8. Басюк О.Б. Особливості морально-психологічного забезпечення бойових дій. Київ : НУОУ, 2015. 250 с.
9. Блінов О.А. Психологічна підготовка військовослужбовців до дій у бойових умовах. Київ : НУОУ, 2012. 230 с.
10. Блінов О.А. Морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності військовослужбовців. Київ: Логос, 2014. 210 с.
11. Блінов О.А. Психологічні чинники стресостійкості військовослужбовців. Харків : Вид-во ХНУВС, 2016. 190 с.
12. Бондар Т. В. Психологія життєстійкості особистості. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
13. Будницька О.А. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ : Академія, 2004. 528 с.

- 14.Будницька О.А. Психодіагностика : навчальний посібник. Київ : Академія, 2005. 368 с.
- 15.Будницька О.А. Вікова психологія : підручник. Київ: Академія, 2011. 456 с.
- 16.Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словник-довідник з психодіагностики. Київ : Академвидав, 2004. 272 с.
- 17.Варга А.Я. Психологічна допомога в кризових ситуаціях. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
- 18.Васильєв Г.М., Лабунська В.А. Психічні стани: теоретико-методологічний аналіз. Київ : Наук. думка, 2000. 184 с.
- 19.Довбня С.Б. Психологія особистості: навч. посіб. Київ : Каравела, 2008. 416 с.
- 20.Кокун О.М. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій : методичний посібник. Київ, 2015. 170 с.
- 21.Кочарян Л. А. Кризова психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. 264 с.
- 22.Кузьменко О. В. Психологічна допомога учасникам бойових дій з посттравматичним стресовим розладом. Київ: Фенікс, 2018. 176 с.
- 23.Макаренко С.І. Депресивні стани у військовослужбовців: фактори виникнення та шляхи корекції. Військова психологія. 2020. № 2. С. 10–17.
- 24.Моляко В.О., Довбня С.Б. Психологія особистості: навч. посіб. Київ : Каравела, 2008. 416 с.
- 25.Морозов С.М. Словник-довідник з психодіагностики. Київ : Академвидав, 2004. 272 с.
- 26.Прихожан А.М. Психологія тривожності і страху у підлітків. Київ: Либідь, 2011. 240 с.
- 27.Рибалко Є.Ф. Психологія діяльності особистості в особливих умовах. Київ: Інститут психології ім. Г.С. Костюка, 2001. 320 с.

- 28.Слободяник О.І. Соціально-психологічна підтримка військовослужбовців в умовах бойових дій. Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. 2015. Т. 17, вип. 4. С. 112–119.
- 29.Чабан О.С., Кузьменко О.В. Психологічна допомога учасникам бойових дій з посттравматичним стресовим розладом. Київ: Фенікс, 2018. 176 с.
- 30.Швалб Ю. М., Бондар Т. В. Психологія життєстійкості особистості. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
- 31.Корнієнко С.В. Психологічні аспекти адаптації військовослужбовців. Харків : Вид-во ХНУВС, 2010. 178 с.
- 32.Кокун О.М. Психологічне забезпечення службової діяльності працівників силових структур: теорія і практика. Київ: Логос, 2006. 312 с.
- 33.Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 200 с.
- 34.Кокун О.М. Психологічні особливості адаптації особистості до екстремальних умов. Київ: Інститут психології ім. Г.С. Костюка, 2004. 272 с.
- 35.Кокун О.М., Ткаченко В.В. Психологічна допомога військовослужбовцям у кризових ситуаціях. Київ : Наукова думка, 2018. 260 с.
- 36.Кокун О. М. Психологічні проблеми бойового стресу. Київ : А.С.К., 2002. 256 с.
- 37.Кокун О.М. Психологія професійного здоров'я. Київ : Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2012. 312 с.
- 38.Кокун О.М. Психологічна готовність військовослужбовців до бойових дій. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2013. 208 с.

- 39.Лабунська В.А. Психічні стани: теоретико-методологічний аналіз. Київ : Наук. думка, 2000. 184 с.
- 40.Лазарус Р.С. Емоції і адаптація. Київ: Основи, 2006. 320 с.
- 41.Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 200 с.
- 42.Макаренко С.В. Психологія діяльності військовослужбовців у стресових ситуаціях. Київ : НАВСУ, 2008. 200 с.
- 43.Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 200 с.
- 44.Панасюк І.В. Дослідження психологічних станів у військових колективах. Львів : Астролябія, 2012. 168 с.
- 45.Пішко І.О. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 200 с.
- 46.Рубінштейн С.Л. Основи загальної психології. Київ : Наукова школа, 2001. 480 с.
- 47.Тітунік І.І. Психологічна готовність військовослужбовців до бойових дій. Київ : Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2013. 208 с.
- 48.Ткаченко В.В. Психологічна допомога військовослужбовцям у кризових ситуаціях. Київ : Наукова думка, 2018. 260 с.
- 49.Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців. Київ: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 200 с.
- 50.Український інститут психічного здоров'я (2021). Національний звіт про стан психічного здоров'я населення України. Київ: УІПЗ.
- 51.Фурман В.В. Психологічне здоров'я студентської молоді як передумова професійної самореалізації. Актуальні проблеми практичної психології: зб. статей VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

- (20-21 лютого 2020, м. Глухів) / Ред. Н. М. Ільїна та ін. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. С. 177-181.
52. Шевченко, Т.О. Копінг-стратегії як фактор психологічної адаптації студентської молоді. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Психологія, (57), 134–141.
 53. Ярош Н. С. Саногенне мислення як чинник стрес-долаючої поведінки особистості: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Київ, 2018. 235 с.
 54. Bowlby, J. (2003). Attachment and loss, vol.II: Separation (3rd Printing ed.). Basic Books.
 55. Brennan, K.A., & Shaver, P. R. (2008). Attachment Styles and Personality Disorders: Their Connections to Each Other and to Parental Divorce, Parental Death, and Perceptions of Parental Caregiving. *Journal of Personality*, 66(5), 835–878. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00034>
 56. Brown, C. C., Durtschi, J. A., Carroll, J. S., & Willoughby, B. J. (2017). Understanding and predicting classes of college students who use pornography. *Computers in Human Behavior*, 66, 114–121. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.09.008>
 57. Brown, R. T., & Brown, J. D. (2006). Adolescent Sexuality. Primary Care: Clinics in Office Practice, 33(2), 373–390. <https://doi.org/10.1016/j.pop.2006.02.003>
 58. Kagan, J., & Moss, H. A. (2003). Birth to Maturity: A Study in Psychological Development (2nd ed.). Yale University Press.
 59. Kaplan, H. S. (2009). Disorders of Sexual Desire. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 8(4), 82–83. <https://doi.org/10.1017/s0141347300006194>
 60. Kass, F., Spitzer, R. L., & Williams, J. B. (1983). An empirical study of the issue of sex bias in the diagnostic criteria of DSM-III Axis II Personality Disorders. *American Psychologist*, 38(7), 799–801. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.38.7.799>

- 61.Kernberg, O. F. (2000). The Influence of the Gender of Patient and Analyst in the Psychoanalytic Relationship. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48(3), 859–883.
<https://doi.org/10.1177/00030651000480031201>
- 62.Klein, M., & Segal, H. (2008). *Love, Guilt and Reparation and other works 1921–1945* (New Ed). Vintage.
- 63.Lemos, M., & Londoño, N. H. (2020). Emotional dependency questionnaire. Universidad EAFIT.
https://repository.eafit.edu.co/bitstream/handle/10784/17571/EDQ_scores_factors.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- 64.Lemos, M., Vásquez, A. M., & Román-Calderón, J. P. (2019). Potential Therapeutic Targets in People with Emotional Dependency. *International Journal of Psychological Research*, 12(1), 18–27.
<https://doi.org/10.21500/20112084.3627>
- 65.Lynch, T. R., Robins, C. J., Morse, J. Q., & Krause, E. D. (2001). A mediational model relating affect intensity, emotion inhibition, and psychological distress. *Behavior Therapy*, 32(3), 519–536.
[https://doi.org/10.1016/s0005-7894\(01\)80034-4](https://doi.org/10.1016/s0005-7894(01)80034-4)
- 66.Hobfoll S.E., Dunahoo C. L., Ben-Porath Y., Monnier J. Gender and coping: The dual-axis model of coping. *American Journal of Community Psychology*. 2004. Vol. 22, № 1. P. 49–82
- 67.Lazarus, R.S., & Folkman, S. *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- 68.Endler, N.S., & Parker, J.D. Multidimensional assessment of coping: A critical evaluation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 844–854
- 69.Taylor J.A. A personality scale of manifest anxiety // *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 2003. Vol. 48. P. 285–290.
- 70.Beck A.T., Rush A.J., Shaw B.F., Emery G. *Cognitive Therapy of Depression*. New York: Guilford Press, 2009. 425 p.

71. World Health Organization. Depression and Other Common Mental Disorders: Global Health Estimates. Geneva: WHO, 2017. 24 p.